

TANMENET
BÁNHEGYI FERENC: HON- ÉS NÉPISMERET 5
tankönyv az 5. Évfolyam számára

Óra	Téma, tananyag. Belépő fogalmak, nevek	Ajánlott tevékenységi formák, módszertani javaslatok. Topográfiai ismeretek	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök és ismeretterjesztő segédanyagok	Projektmunka-javaslatok a témakörökhöz
1	<p>Rokonok, műrokonok, szomszédok</p> <p>Após (ipa), anyós (napa), nagyszülők, dédszülők, ükszülők, nemzetség, nemzet, generáció, törzs, nagynéni, nagybácsi, unokatestvér, sógor (süv), sógornő (ángy), felmenő ág, oldalági rokonok, műrokonok, tejtestvér, örökbefogadás, koma, keresztszülő.</p>	<p>Tanári bevezető a témakör tanuláshoz. A könyv és a munkafüzet használatának bemutatása példákon keresztül. A tankönyvben a kérdések és feladatok számozással vannak jelölve. A gyűjtőmunka kiadása.</p>	<p><i>Családi életre nevelés:</i></p> <p>A saját család tagjainak megnevezése. Kiket ismerünk személyesen, kiket csak hírből. A családról olvasmányaink alapján. Arany János: <i>Családi kör</i></p>	<p>Tankönyv (tk.), munkafüzet (mf.), néprajzi és történelmi térképek, ismeretterjesztő filmek, családtörténetek.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka</i></p> <p>A taneszközök bemutatása, használata. A tankönyvi kérdések és feladatok értelmezése tanári irányítással.</p> <p><i>Egyéni munka:</i></p> <p>A gyűjtések gyakorlatának kialakítása.</p> <p><i>Páros munka:</i></p> <p>Két tanuló dolgozza fel a rokonokról és műrokonokról szóló témakört.</p> <p>A munkafüzet feladatainak megoldása.</p>

2.	<p>Őseink élete a 19-20. század fordulóján</p> <p>Kisváros, nagyváros, falu, tűzoltóegylet, családi örökség, erkölcsi normák, munkamegosztás, paraszti erkölcs.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka és csoportmunka:</i></p> <p>A csoportok feldolgoznak egy-egy településtípust előnyeivel, esetleges hátrányaival együtt.</p>	<p><i>A régi világ:</i></p> <p>Kutatómunka a száz évvel ezelőtti városi és falusi életmód után. Miben hasonlít ehhez az én családom élete, története?</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, ismereterjesztő filmek, rádió- és tévéműsorok, fotók, internet.</p> <p>Földművelő, szőlőművelő eszközök, régi műhelyek (pék, kovács, bőrös, fafaragó, cukrász, kádár stb.) szerszámainak, eszközeinek bemutatása.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i></p> <p>A tankönyv képei alapján régi képek gyűjtése a száz évvel ezelőtti faluról, kisvárosról, nagyvárosról.</p> <p>A régi felvételeken szereplő helyszínek, épületek mai képanyaggal, filmmel történő egybevetése.</p> <p>A különbségek megbeszélése tanári irányítással.</p> <p>A tevékenységet gyűjtőmunka előzi meg. A munkafüzet feladatainak megoldása.</p>
3.	<p>A szülőföld</p> <p>A szülőföld megtartó ereje, a szülőföld földrajza, az Alföld, a vizek világa (Balaton), hegyvidék (Balaton-felvidék, Bakony, Északi-középhegység), vulkanikus képződmény, betyárok, skanzen, tájegység, tájház.</p>	<p><i>Tanári irányítás:</i></p> <p>Beszélgék meg a szülőföld jelentőségét, fontosságát, az ember életére gyakorolt hatását. A szülőföld nem egyenlő a lakóhellyel! A szülőföld egyenlő hazával! Vitassák meg! Mi jelent többet a tanulók számára:</p>	<p><i>A természeti környezet szerepe az ember életében:</i></p> <p>A síkvidék, a vizek világa, a hegyvidék. Hol jobb élni? Alsó tagozatos tanulmányok felelevenítése, személyes tapasztalatok előadása.</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet</p> <p>Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz</i>, ismeretterjesztő filmek, művészeti albumok, fotók, internet.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i></p> <p>A szülőföld jelentősége, megtartó erejének hatása az életre.</p> <p>I. csoport:</p> <p>A síkvidék, az Alföld, a Hortobágy, Bugacpuszta megismerése, a Kisalföld megismerése, térképen való megkeresése.</p> <p>II. csoport:</p> <p>A tavaink, folyóink (Balaton, Tisza-tó, Velencei-tó, Duna, Tisza, Rába, Hernád, Körös, Maros, Sajó, Ipoly stb.) megismerése, kötődés valamelyik víz menti tájhoz.</p>

		a szülőföld, vagy a haza? Térképek, képek elemzése.			<p>III. csoport: A hegyvidékek (Mátra, Bükk, Zemplén, Börzsöny, Bakony, Mecsek stb.) megismerése, kötődés valamelyik hegyhez, erdőhöz.</p> <p>A munkafüzet feladatainak megoldása.</p>
4.	<p>Lakóhelyem nevezetességei</p> <p>Neves személy, néprajzi értékek, természeti környezet, régió, templomok, szélmalmok, várak, vízimalmok, szárazmalmok, ipari műemlékek, műemlék könyvtárak, temetők, szent helyek, kolostorok.</p>	<p><i>Tanári irányítás:</i></p> <p>Tájegységek, építmények, földrajzi tájak, történelmi nevezetességek, híres emberek bemutatása.</p> <p>Gyűjtőmunka.</p>	<p>Előadások tartása. Belehelyezkedés egy neves személyiség, egy helytörténeti érték, egy néprajzi érték, vagy templom, vár, kastély stb. helyébe.</p> <p>Én vagyok Kossuth Lajos...</p> <p>Én vagyok az egri vár...</p> <p>Én vagyok egy busó...</p> <p>Én vagyok a szegedi dóm...</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, internet, képek, fotók, turistatérkép, leírások, ismeretterjesztő és dokumentumfilmek, prospektusok.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i> A téma bevezetése, megbeszélése.</p> <p>I. csoport: Lakóhelyem ismert személyiségeinek, az ő munkásságuknak a bemutatása.</p> <p>II. csoport: Néprajzi értékeink, s az ahhoz kapcsolódó építészeti emlékek bemutatása.</p> <p>III. csoport Természeti környezetünk, lakóhelyünk műemlékei.</p> <p>A munkafüzet feladatainak megoldása.</p>
5.	<p>Hajlékok, házak</p> <p>Ház, haza, fűkunyhó, jurta, borsátor, veremház, farkasfogas, fecskefarkas, falazat, boronafalú, egyterű, háromosztatú, népi</p>	<p>Képek, térképek bemutatása, elemzése.</p> <p>A gyűjtőmunka kiadása.</p> <p>Makettek készítése.</p>	<p><i>Anyanyelvi kommunikáció:</i></p> <p>A háztípusok neve.</p> <p>A ház anyagainak neve.</p> <p><i>Környezettudatos-</i></p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek, Balassa–Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> skanzenek prospektusai, internet,</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i> A téma bevezetése</p> <p>I. csoport A barlangok, sátrak, kunyhók ismertetése.</p> <p>II. csoport Az alföldi háztípusok feldolgozása és ismertetése.</p> <p>III. csoport</p>

	építészet, elsőház, hátsóház, pitvar, tornác, tetőtartó szerkezet, tetőforma, mestergerenda.	Rajzok, fotók készítése. Építőanyagok (fa, kő, nád, sár, vályog, szalma, gyeptégla, mész stb.) megismerése.	<i>ságra nevelés:</i> Égtájak és háztípusok. Tájba illeszkedő házak.	rajzok, szakkönyvek. fotók,	A dunántúli háztípusok feldolgozása és ismertetése. A munkafüzet feladatainak megoldása.
6.	A ház központja, a konyha Tűzhely, háztűznéző, füstös konyha, búbos kemence, kürtős kemence, szemeskályha, lóca, szabadkémény, tűzikutya, tálás, kredenc, pohárszék, butella, bokály, bögre, szilke, tésztaszűrő, tésztástál, ebédhordó, lábas, fazekasok, mázas edények	A tankönyv kérdéseinek és feladatainak megválaszolása. Csoportos foglalkozás a konyha berendezéseinek feldolgozásához. Gyűjtőmunka a még fellelhető régi konyhai tárgyak után.	<i>Gazdasági nevelés:</i> Élelmiszerek takarékos feldolgozása. Egy régi és egy mai konyha összehasonlítása. Az alapanyagok minősége régen és ma. Receptek összeállítása.	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő és dokumentumfilmek, Balassa–Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> , internet, múzeumi prospektusok, eszközök, használati tárgyak. Receptkönyvek. Főzőműsorok.	I. <i>csoport:</i> A tüzelőberendezések fajtái II. <i>csoport:</i> A konyhai edények, eszközök csoportosítása. III. <i>csoport:</i> konyhai edények készítése agyagból, fából, fémből. A munkafüzet feladatainak megoldása.
7.	A paraszti szoba a magyar falvakban Tisztaszoba, szentsarok, munkasarok, sarkos	Tanári bevezető a témakör tanulásához. Egy-egy filmrészlet	<i>A hatékony önálló tanulás:</i> Gyűjtő- és kutatómunka.	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek, rádió- és tévéműsorok,	<i>Önálló munka:</i> Gyűjtés, kutatás, rajzolás, fotózás. <i>Páros munka:</i> Két hasonló képességű tanuló végez el egy-egy részfeladatot.

	berendezés, párhuzamos berendezés, parasztbútorok, asztalos, bútorművesség, téka, sifonér.	megtekintése a különböző tájegységek háztípusairól. A gyűjtőmunka kiosztása a tanulóknak.	Rajzolás, fotózás. Páros tanulás. A régi házak szobáinak összehasonlítása tájegységek alapján, illetve egy régi és mai szoba bútorainak, egyéb berendezési tárgyainak összevetése.	Balassa–Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> internet, szakkönyvek, képes albumok.	<i>Csoportmunka:</i> I. csoport: A parasztszoba és a szentsarok fogalmának feldolgozása és bemutatása társaiknak. II. csoport: A parasztszoba berendezésének leírása, elemzése, ahogy azt a szűkebb lakóhelyükön használták. III. csoport: A parasztház szobai és konyhai fűtőberendezésének bemutatása. A munkafüzet feladatainak megoldása.
8.	A férfiak feladata, a női és gyermekmunkák Munkamegosztás, lóhám, kelengye, eke, sulykolás, fonó, borona, fahenger, kéve, kereszt, sarló, szérű, nyomtatás, filoxéra, pincesor, puttony, szüret.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Beszéljék meg tanári irányítással a paraszti munkák megosztását, és nevelő erejét, jelentőségét. Miért volt erre szükség? A fiúk és lányok külön felkészítése a felnőtt életre!	<i>Gazdasági nevelés:</i> A gazdaságok működése a család életének meghatározó eleme volt. Az élelem megteremtése, az utódok nevelése. Nemcsak gazdasági, hanem erkölcsi értéket is hordozott.	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek, a régi paraszti termelőmunka eszközei, igavonó és haszonállatai. (Ló, szarvasmarha, juh, baromfi, szántás, vetés, szőlőművelés eszközei.)	<i>Frontális osztálymunka:</i> Van-e ma munkamegosztás a családoknál? Számoljanak be tapasztalataikról! I. csoport: A mai férfimunkák – faluban, városban! II. csoport: A mai női munkák – faluban, városban. III. csoport A mai gyermekmunkák – faluban, városban. A munkafüzet feladatainak megoldása.
9.	A falusi gyermekek élete	<i>Frontális osztálymunka:</i>	<i>A tanulás tanítása:</i> Hogyan tanultak régen, és hogyan	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő	<i>Frontális osztálymunka:</i> A régi iskola bemutatása, a gyerekek beszámolóinak meghallgatása a

	<p>Katekizmus, káté, palatábla, palavessző, bodzapuska, csontcsikó, bűgőcsiga, csutkababa, kukoricahegedű, ugróiskola, bige, abroncskerékajtás, pányvázás, bakasíp, tökmalac.</p>	<p>Dolgozzák fel tanári irányítással, csoportmunkában a falusi gyerekek ünnepi és hétköznapi szokásait.</p>	<p>tanulnak ma? A tanulás eszközei régen és ma.</p> <p><i>Testi és lelki egészség:</i> A gyermek és az iskola viszonya. Erkölciség, rend, tiszteletadás régen és ma.</p>	<p>filmek, tévéműsorok (<i>Főtér, Hazajáró</i>) Balassa–Ortutay: <i>Magyar néprajz</i>, Tátrai Zsuzsanna munkái, könyvei a szokásokról, a régi élet szokásairól, internet használata.</p>	<p>nagyszülőktől hallott élményeikről.</p> <p><i>I. csoport:</i> Az élet kezdete témakörének (születés, keresztelő, játékok) feldolgozása.</p> <p><i>II. csoport:</i> A régi falusi iskola szerepe, működése.</p> <p><i>III. csoport:</i> A nagylányok és legények feladatai, a régi szokások feldolgozása.</p>
10.	<p>A gazdálkodó ember régen és ma</p> <p>Hetirend, napirend, kaláka, napsoroló, szilaj, félszilaj és istállózó állattartás, haszonállatok, kaláka, fejés, tollfosztás, veteményezés, befőzés, aprójószág, kenyérsütés.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i></p> <p>Beszélgék meg tanári irányítással, hogy mit jelentett a napirend, hetirend, éves rend! Az élet ritmusának, szertartásainak elemzése, kiértékelése.</p>	<p><i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire:</i></p> <p>Életritmus, rend a családban. A munka egyes folyamatainak tanulása.</p> <p><i>Szociális és állampolgári kompetencia:</i> Családi és baráti események, a falu közösségének eseményei.</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek (<i>Főtér, Hazajáró</i>) Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> Tátrai Zsuzsanna kötetei, ismeretterjesztő filmek, tévéműsorok, internet.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i></p> <p>Az ünnepek, hagyományok, szokások bemutatása a történelmi folyamatban.</p> <p><i>Csoportmunka:</i></p> <p><i>I. csoport:</i> A paraszti munka folyamatai, a napi-, heti- és éves rend szerint. A kaláka.</p> <p><i>II. csoport:</i> Az asszonyok és a férfiak munkái, a feladatok megosztása.</p> <p><i>III. csoport:</i> Állatok a ház körül, az állattartás.</p>

					A munkafüzet feladatainak megoldása.
11.	<p>Parasztok, iparosok hétköznapijai és ünnepei</p> <p>Parasztból iparos, molnár, kovács, asztalos, ács, teknővájó, kádár, bogsnár, tímár, varga, tobakos, pásztor, csikós, gulyás, juhász, kondás, nyáj, ménes, gulya, konda, dömötörözés.</p>	<p>A tankönyv kérdései alapján tanári irányítással tisztázzák a legfontosabb mesterségeket. Csoportmunkában dolgozzák fel a magyarországi malomtípusokat, a kovácsok tevékenységét, továbbá a fa- és bőrfeldolgozást, a gyékény- és vesszőfonást.</p>	<p><i>Gazdasági nevelés:</i> A parasztok, a mesteremberek munkabeosztása, hatékonysága. A helyben található nyersanyagok feldolgozása.</p> <p><i>Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség:</i> A mesterek munkái szemet gyönyörködtetőek voltak.</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek (<i>Főtér, Virágzó Magyarország, Hazajáró stb.</i>) fotók, képek, albumok, tévésorozatok, rajzok, internet.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i> Mesterségek régen és ma. Összehasonlítás.</p> <p>I. csoport: Magyarországi malmok, tájanként változó őrlőszerkezetek.</p> <p>II. csoport: A kovácsok, fazekasok munkájának leírása.</p> <p>III. csoport: Fa-, bőr-, vessző-, gyékény- és szalmafonás, -kötés. Mézeskalácsosok.</p> <p>IV. csoport: A pásztorélet és a pásztorok ünnepei.</p>
12.	<p>Hétköznapi és ünnepi viseletek</p> <p>Népviselet, hétköznapi viselet, ünnepi viselet, len, kender, vászon, gyolcs, ing, gatyka, ujjas, zeke, suba, guba, szűr, székely harisnya, pendely, pruszlik, vállkendő, fejkendő, ködmön, felsőruhák,</p>	<p>A népviselet fogalmának tisztázása, a hétköznapi, az ünnepi, a férfi és a női viselet. Csoportos feldolgozás: felső- és alsóruházat, a lábbelik fajtái. Gyűjtő- és</p>	<p><i>Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség:</i> A ruhák díszítése. A ruhák anyaga és szabása. Tájegységek és viseletek.</p> <p><i>Európai azonosságtudat</i> –</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, Balassa–Ortutay: <i>Magyar néprajz</i>, ismeretterjesztő és dokumentumfilmek, szakkönyvek. (Malonyay Dezső: <i>A magyar nép művészete</i> kötetei), internet.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i> Szakkönyvek, képek, ábrák, fotók, filmek bemutatása, magyarázata.</p> <p>I. csoport: A férfiak és a nők viselete.</p> <p>II. csoport: Ünnepi és hétköznapi viseletek.</p> <p>III. csoport: A viselet anyaga és díszítése.</p>

	bocskor, kapca, papucs, kemény szárú csizma, cipő, matyó, palóc, a népviselet elhagyása.	kutatómunka.	<i>egyetemes kultúra:</i> Európa, benne Kelet-Európa és a Kárpát-medence viseleteinek összehasonlítása.		A munkafüzet feladatainak megoldása.
13.	Hagyományos paraszti ételek és étkezési szokások Cibere, hajdina, puliszka, magyar ételek, kenyérsütés, kovászolás, dagasztás, szakajtó, tejfeldolgozás, író, tarhó, oltó, köpülő.	Tanári bevezető a téma megértéséhez. Egyéni és páros munka. Kutatás, gyűjtés. Csoportmunka a régi magyar konyha és a mai magyar konyha összevetéséhez. A főzés és a különböző receptek, továbbá a tartósítás alapanyagainak, eszközeinek összeállítása.	<i>Anyanyelvi kommunikáció:</i> Az ételek megnevezése. Az eszközök megnevezése. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:</i> A magyar konyha és más nemzetek konyháinak összehasonlítása	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek, tárgyi eszközök, szakkönyvek, szakácskönyvek, fotók, ábrák, rajzok, internet, a <i>Gasztroangyal</i> című tévéműsor (rég, hagyományos magyar ételek bemutatása) megtekintése.	<i>Egyéni munka:</i> Kutatás, gyűjtés, olvasmányok, ábrák feldolgozása. <i>Páros munka:</i> Skanzen- és tájházlátogatás, az ott látottak feldolgozása (rajz, fotó, kiselőadás). <i>I. csoport:</i> A magyar konyha étrendje, receptek ismerete. <i>II. csoport:</i> A táplálékok tartósítása régen és ma. <i>III. csoport:</i> Magyar ételek és a legkülönbözőbb nyersanyagok feldolgozása. A munkafüzet feladatainak megoldása.
14.	Jeles napok, ünnepi szokások régen és ma Jeles napok, balázsolás, gergelyjárás, nemzeti ünnep, a munka ünnepe,	<i>Frontális osztálymunka tanári irányítással.</i> A jeles napok és az ünnepek	<i>Európai tudat, egyetemes kultúra:</i> A piros betűs nemzeti ünnepeink a naptárban. Családi ünnepek.	Tankönyv, munkafüzet, Balassa–Ortutay. <i>Magyar néprajz</i> , ismeretterjesztő filmek, tévéműsorok,	<i>Frontális osztálymunka:</i> Az ünnepek bemutatása a magyar történelem folyamatában. <i>I. csoport:</i> Március 15-e bemutatása.

	fagyosszentek, Medárd, tavaszi napforduló, nyári napforduló, aratóünnepség, az új kenyér ünnepe, forradalom.	fogalmának magyarázata. Csoportos foglalkozások, az egyes ünnepek feldolgozása. Egyéni és páros gyűjtések és azok bemutatása.	<i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:</i> A hagyományok ápolása. Az ünnepek összetartó ereje. <i>Természettudományos kommunikáció:</i> A táj, a természet és az ember viszonya. Az évszakok ritmusa	internet, szakkönyvek, Malonyai Dezső: <i>A magyar nép művészete</i> című kötetek felhasználása.	II. csoport: Augusztus 20-a bemutatása. III. csoport: Október 23-a bemutatása.
15.	A karácsonyi ünnepekör Advent, kántálás, betlehemezés, regölés, Mikulás-nap, lucázás, éjféli mise, szenteste, szalmahintés, vesszőhordás, dióézés.	<i>Kinek mit jelent a karácsony?</i> A vélemények megbeszélése osztálymunkában. Csoportos foglalkozás, tárgyak, rajzok, eszközök készítése a karácsonyt megelőző, illetve az azt követő időszakhoz.	<i>Énkép, önismeret:</i> A családban betöltött szerep. Az őszinte szeretet. <i>Testi és lelki egészség</i> A karácsony a lélek erősödését szolgálja.	Tankönyv, munkafüzet, Tátrai Zsuzsanna kötetei, ismeretterjesztő- és dokumentumfilmek, szakkönyvek, művészeti albumok, templomlátogatás, internet. Jankovics Marcell filmsorozata	<i>Frontális osztálymunka:</i> Szokások régen és ma. Tájanként, falvanként, családonként változó szokások. I. csoport: Az advent időszakának feldolgozása. II. csoport: Karácsony ünnepe, a szenteste. III. csoport: Karácsonytól újévig tartó szokások.
16.	Karácsonytól	Tanári	<i>Hagyományok</i>	Tankönyv,	<i>Frontális osztálymunka:</i>

	<p>vízkeresztig. Névnapi és újévi köszöntők</p> <p>Regölés, zajkeltés, Háromkirályok, termékenységvarázslás, a gonosz elűzése, kereplő, vízkereszt, házszentelés.</p>	<p>irányítással beszéljék meg a tanulók a karácsony utáni ünnepkör jelentőségét, szerepét. Köcsögduda, láncos bot, táltosdob készítése.</p>	<p><i>erősítése:</i></p> <p>A karácsony és a farsang közötti ünnepkör a magyar szokások, a családi életmód megerősítését szolgálja.</p>	<p>munkafüzet, Tátrai Zsuzsanna kötetei. Ismeretterjesztő- és dokumentumfilmek. Jankovics Marcell filmsorozata.</p>	<p>A régi és a mai karácsony utáni szokások összehasonlítása.</p> <p><i>Szituációs játék:</i></p> <p>A háromkirályok és a vízkereszt szokásainak eljátszása.</p> <p>A munkafüzet feladatainak megoldása.</p>
17.	<p>Farsangi szokások, maszkos alakoskodások</p> <p>Háromkirályok napja, vízkereszt, húshagyókedd, hamvazószerda, nagyböjt, Cibere, Konc, karnevál, busójárás, sokác, állatalakok, farsangi fánk, rabvágás, hévér.</p>	<p>A farsang fogalma, a karneválok elterjedése a világban. Páros munkával egy-egy témakör kutatása, csoportmunkával egy-egy farsangi időszak kidolgozása, előadása.</p>	<p><i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire:</i></p> <p>Szokások átvétele az idősebbektől. A falu és a táj nevelő ereje.</p> <p><i>Európai azonosságtudat – európai kultúra:</i></p> <p>Karneválok hazánkban és Európa más országaiban. A farsangi szokások összetartó ereje.</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek, tévéműsorok, videók, szakkönyvek, Tátrai Zsuzsanna kötetei, internet, művészeti albumok, Jankovics Marcell tévésorozata.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i></p> <p>Farsangi és karneváli szokások összehasonlítása.</p> <p><i>Szituációs játék:</i></p> <p>Egy farsangi multság eljátszása.</p> <p><i>Páros munka:</i></p> <p>Két tanuló kutató- és gyűjtőmunkát végez, például az álarcok után.</p> <p><i>I. csoport:</i></p> <p>Vízkeresztől hamvazószerdáig: a téma kidolgozása.</p> <p><i>II. csoport:</i></p> <p>A busójárás és más ismert karneválok összehasonlítása.</p> <p><i>III. csoport:</i></p> <p>Helyi szokások (például rönkhúzás, rabvágás) gyűjtése, bemutatása.</p>

					A munkafüzet feladatainak megoldása.
18.	<p>Nagyböjti szokások. A húsvét</p> <p>Húsvét, kínszenvedés, virágvasárnap, nagyhét, nagypéntek, nagyszombat, pálmaág, kínszenvedés, kereszthalál, feltámadás barka, ételszentelés, pilátuségetés, körmenet, nagyböjt időszaka passiójáték, keresztlövíz, vízbevető, locsolkodás.</p>	<p>A nagyböjti, húsvéti szokások felelevenítése tanári irányítással. A húsvéti ünnepkör csoportos feldolgozása, a húsvéti ünnepkör szakaszokra bontásával. Kutatás, gyűjtés, fotózás.</p>	<p><i>Testi és lelki egészség:</i></p> <p>A húsvét a keresztények számára a lelki megújulást jelenti.</p> <p><i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:</i> A húsvét Európa népei, és a világ keresztényei számára ugyanazt jelenti: a krisztusi feltámadást.</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő- és játékfilmek, rádió- és tévéműsorok.</p> <p>Egy húsvéti templomi szertartás bemutatása.</p> <p>Húsvéti magyar szokások (például a locsolkodás) bemutatása.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i> A nagyböjt és a húsvét jelentősége a keresztény világban.</p> <p><i>I. csoport:</i> A nagyböjt időszaka, az ahhoz tartozó, ma is élő szokások.</p> <p><i>II. csoport:</i> A nagyhét története, jelentősége, szerepe napjainkban.</p> <p><i>III. csoport:</i> A keresztút története, Krisztus megfeszítése, a kereszténység születésének pillanata.</p> <p>A munkafüzet feladatainak megoldása.</p>
19.	<p>Pünkösd szokások</p> <p>Pünkösd, ötvenedik nap, pünkösd királyság, pünkösd királyné-járás, hesspávázás, Szentháromság (Atya, Fiú, Szentlélek), úrnappja, oltáriszentség.</p>	<p>A húsvétot követő ötven nap történetének megbeszélése tanári irányítással. Csoportos foglalkozások a húsvét és pünkösd fogalmának, jelentőségének</p>	<p><i>Testi és lelki egészség:</i></p> <p>Test és lélek harmóniája a hívők számára. Megújulás, tavaszi ünnep mindenkinek. Búcsújárás a régi szokások szerint a búcsújáró helyekre.</p>	<p>Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő filmek, rádió- és tévéműsorok, fotók, rajzok, tárgyak, templomok, Tátrai Zsuzsanna kötetei, internet.</p>	<p><i>Frontális osztálymunka:</i> A pünkösd története, jelentősége</p> <p><i>I. csoport:</i> A húsvét utáni időszak története, a Szentlélek fogalmának magyarázata.</p> <p><i>II. csoport:</i> A hesspávázás, a pünkösd királyság szokásainak feldolgozása.</p> <p><i>III. csoport:</i></p>

		megértetése. Csíksomlyó, Andocs, Szentkút, Ferencszállás, Máriapócs.			Kutató- és gyűjtőmunka a pünkösdi helyi szokásai után. A munkafüzet feladatainak megoldása.
20.	Nyári ünnepek, társas munkák Holdhónap, újhold, dunyha, társas munka, kukoricafosztás, áldomásívás, tollfosztás, tányérozás, bunyevác, dohánysimítás, paprikaszikkasztás.	Tanári irányítással a naptári rend és a paraszti munkaközötti ritmusa közötti összefüggések bemutatása.	<i>Gazdasági nevelés:</i> Az időjárás és a munkafolyamatok összefüggései. <i>Erkölcsei nevelés:</i> A közös munka, az összetartásra nevelés, a tradíciók átvétele.	Tankönyv, munkafüzet, naptár, térkép, ismeretterjesztő műsorok, a Hagyományok Háza előadásai, tévéműsorok, régi fényképek, családi fotók gyűjtése.	<i>Frontális osztálymunka:</i> A nyári szokások első napja (Medárd, június 8.) a gazdasági élet meghatározója. <i>Csoportmunka:</i> I. csoport: A Szent Iván-napi napi tűzgrás. II. csoport: Kukoricafosztás és az az azzal járó szokások. III. csoport: Tollfosztás, a napraforgó, a paprika és a dohány betakarítása. A munkafüzet feladatainak megoldása.
21.	Az emberi élet nagy fordulói régen és ma Bábasszony, babona, hiedelem, leánykérés, háztűznéző, eladó lány, menyasszonysirató, legénybúcsúztató, jegying, felkontyolás, menyasszonytánc,	<i>Frontális osztálymunka:</i> A születés, az esküvő és a halál eseményeinek magyarázata tanári irányítással. A témához kapcsolódó fogalmak jelentése.	<i>Erkölcsei nevelés:</i> A felnőtt létre történő nevelés. Tanulás a bölcsőtől a sírig. <i>Énkép, önismeret:</i> Vélemények, felfogások az élet nagy fordulóiról.	Tankönyv, munkafüzet, Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> című kötete, ismeretterjesztő filmek, fotók, rádió- és tévéműsorok, albumok, képek, Jankovics Marcell filmsorozata.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Az emberi élet nagy fordulóiban – a születés, a házasság, a halál – bekövetkezett változások megbeszélése. I. csoport: A gyermekkorhoz kapcsolódó fordulók feldolgozása, bemutatása. II. csoport: A felnőttkorhoz kapcsolódó fordulók

	lélekarang.		<i>Történelmi kompetencia:</i> Az ember életének jelentős eseményei városon és falun.		feldolgozása, bemutatása. III. csoport: Az öregkorhoz kapcsolódó fordulók feldolgozása, bemutatása. A munkafüzet feladatainak megoldása.
22.	A Dunántúl nagy tájegységei Kanász, kámen, cella, kötenger, Aranykert, Hanság, folklór, fehér gyász, orom, göcsörtös, szerez település, gyeplő, szoknyás harangláb, makkoltatás, betyárok, Hany Istók	<i>Frontális osztálymunka:</i> Tanári irányítással térképes magyarázat és a tájegységek bemutatása (Gemenc, Őrség, Zselicség, Dráva, Bakony, Somogy, Balaton-felvidék, Kisalföld, Bata, Vendvidék, Magyarlukafa, Szigetvár, Tolna	<i>Természettudományos kompetencia:</i> A táj földrajza meghatározza az emberek életét. A gazdasági élet tájegységenként változik. <i>Kezdeményező-képesség, vállalkozói kompetencia:</i> A táj adottságai meghatározza a foglalkozásokat, a vállalkozásokat. <i>Környezettudatos életre nevelés:</i> A vízi világ megtartó ereje. A népi építészet harmonizál a tájjal. <i>Természettudományos</i>	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő- és dokumentumfilmek. Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz, tévéműsorok (Főtér, Virágzó Magyarország, Hazajáró, Hagyaték),</i> internet, tájházak, skanzenek.	<i>Frontális osztálymunka:</i> A Dunántúl nagy tájegységeinek bemutatása. I. csoport: Észak-Dunántúl (Balaton-felvidék, Vértes, Bakony, Káli-medence, Kemenesalja). II. csoport: Kisalföld, Csallóköz, Aranykert. III. csoport: Dél-Dunántúl (Zselicség, Göcsej, Őrség, Ormánság). Térképismeret, a tájegységek bemutatása. A munkafüzet feladatainak megoldása.

			<i>kompetencia:</i> Az éghajlat, a föld, a növények és az ember.		
23.	Észak-Magyarország és az Alföld néprajzi emlékei Palóc, matyó, Felföld, Felvidék, etnikai csoport, kabar, polovec, főköző, summás, hajdúváros, Hortobágy, puszták, hajdúk, cívis, kunok, kunkapitány, jászok.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Az észak-magyarországi tájegység térkép bemutatása tanári irányítással. <i>Csoportmunka:</i> A palóc és a matyó viseletek, a hagyományok, az ételek, a szokások bemutatása.	<i>Környezetismeret kompetencia:</i> Az északi hegyek, erdőségek, népek, éghajlat, állatvilág és növényzet bemutatása. <i>Néprajzi kompetencia:</i> Viseletek, hagyományok, étkezési szokások bemutatása.	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő- és dokumentumfilmek. Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> tévéműsorok (<i>Főtér, Virágzó Magyarország, Hazajáró, Hagyaték</i>), internet, tájházak, skanzenek.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Észak-Magyarország és az Alföld nagy tájegységeinek bemutatása. Térképismeret. <i>I. csoport:</i> Felvidék és Felföld magyarázata, térképen történő beazonosítása. <i>II. csoport:</i> A Nagyalföld tájegységeinek (Hortobágy, Hajdúság, Nagykunság) bemutatása. <i>III. csoport:</i> A Jászság természeti és történelmi értékei. A munkafüzet feladatainak megoldása.
24.	Háromváros és Kelet-Magyarország értékei Háromváros, hírös város, Cifrapalota, téglakerék, mocsár, árterület, burgonya, káposzta, szállások, csónakfejlesztés, temető, beregi szőttes.	<i>Frontális osztálymunka:</i> A keleti tájak bemutatása térkép segítségével, tanári irányítással. <i>Egyéni feladatok:</i> gyűjtőmunka, fotók készítése, rajzok készítése.	<i>Irodalom kompetencia:</i> Kölcsey Ferenc, Móricz Zsigmond, Kazinczy Ferenc élete, munkássága kötődik a tájhoz. <i>Néprajzi kompetencia:</i> Beregi szőttes, szatmári népi	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő- és dokumentumfilmek. Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> tévéműsorok (<i>Főtér, Virágzó Magyarország, Hazajáró, Hagyaték</i>), internet, tájházak, skanzenek.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Háromváros és Kelet-Magyarország nagy tájegységeinek bemutatása. Térképismeret. <i>I. csoport:</i> A három város, Cegléd, Nagykőrös, Kecskemét bemutatása. <i>II. csoport:</i> Kelet-Magyarország (Sárrét, Békés, Gyula) feltérképezése. <i>III. csoport:</i> A Nyírség, Szatmár, Bereg tájainak, néprajzi

			építészet, Bodrog parti Athén (Sárospatak), néptánc, népzene.		értékeinek, ételeinek bemutatása. A munkafüzet feladatainak megoldása.
25.	A határokon túl élő magyarok Felvidék (Zoboralja, Mátyusföld), Kárpátalja (ruszinok, huculok), Délvidék (bács, bunyevácok, Bánság, Bánát), Várvidék (vendek, hármashatár, horvátok)	<i>Frontális osztálymunka:</i> A határon túli nagy tájegységek bemutatása. Földrajzi meghatározások, fogalmak. <i>Egyéni feladatok:</i> gyűjtőmunka, térképek elemzése.	<i>Történelmi kompetencia:</i> A határon túl élő magyarok története, helyzete. A mai szomszédos országok összehasonlítása. <i>Földrajzi kompetencia:</i> Határon túli magyarok lakta területek térképes elemzése.	Tankönyv, munkafüzet, ismeretterjesztő- és dokumentumfilmek. Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> tévéműsorok (<i>Főtér, Virágzó Magyarország, Hazajáró, Hagyaték</i>), internet, tájházak, skanzenek.	<i>Csoportmunka:</i> <i>I. csoport:</i> A Felvidék tájegységeinek néprajza, gazdasági élete, építészete, viselete. <i>II. csoport:</i> A Kárpátalja tájegységeinek néprajza, műemlékeinek, történelmi eseményeinek, építészetének elemzése. <i>III. csoport:</i> A Délvidék történelmi, néprajzi értékei, építészete, várai, művészeti emlékei. <i>IV. csoport:</i> A Várvidék történelmi szerepe, a nyugati kultúrával való találkozás. A munkafüzet feladatainak megoldása.
26.	Erdély nagy tájegységei és néprajzi értékei Erdőelve, erdőség, Partium (Részek), erődtemplomok, Kalotaszeg, Szék, Székelyföld, székek, székelykapu, székely furfang, székely harisnya, gyimesi és moldvai	<i>Frontális osztálymunka:</i> Földrajzi meghatározások, fogalmak. (Részek, Várad, Arad, Temesvár, Partium, Bihar, Máramaros, Szatmárnémeti, Kalotaszeg, Maros,	<i>Honismeret kompetencia:</i> A partiumi és az erdélyi területek magyar kultúra részei. Művészetek, hagyományok, népzene, néptánc, építészet.	Tankönyv, munkafüzet, az <i>Erdélyi utakon</i> című sorozat, rajzok, fotók, tévéműsorok, <i>Hazajáró, Hagyaték</i> című sorozat, Duna TV, Duna World műsorai, a csíksomlyói búcsú, pünkösöd, Balassa-Ortutay: <i>Magyar néprajz</i> ,	<i>Frontális osztálymunka:</i> A térség földrajzi, művészeti bemutatása, az ott élő emberek egymáshoz való viszonya. <i>Csoportmunka:</i> <i>I. csoport:</i> Erdély történelmi és földrajzi bemutatása. <i>II. csoport:</i> A Partium és a bihari nagyvárosok

	csángók.	Mezőség, Szamos, Szociális és ismeretterjesztő filmek, internet. Küküllő, Szék, állampolgári Kolozsvár, Torda, kompetencia: Torockó, Déva, A családok Nagyenyed, összetartozása, Vajdahunyad) megmaradása. A nemzettudat és az állampolgárság összegeztetése.		bemutatása. <i>III. csoport:</i> Hagyományok, művészetek egysége, hasonlósága és eltérése. <i>IV. csoport:</i> Székelyföld, székely székek, Gyimes bemutatása. A munkafüzet feladatainak megoldása.	
27.	A magyar nép anyagi és szellemi kultúrája Anyagi kultúra, szellemi kultúra, hiedelmek, élő népszokások, néptánc, internetkorszak, sms-folklór, építészet.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Beszéljék meg tanári irányítással, hogy mit értünk a magyar nép anyagi és szellemi kultúráján. (Jó példa erre Makovecz Imre életműve.)	<i>Néprajzi, honismereti kompetencia:</i> Magyar ház- és templomépítészet. Népdalok, népmesék, népművészet, lakóhelyi hagyományok. A néptánc, viseletek, sms-folklór ápolása.	Tankönyv, munkafüzet, a <i>Hazajáró</i> és a <i>Hagyaték</i> című tévéműsorok, más ismeretterjesztő filmek, múzeumi kiállítások, tájházak, étkezési szokások, idegenforgalom.	<i>Frontális osztálymunka:</i> A magyar nép anyagi kultúrájának (házak, viseletek, ételek, díszítőművészet) megbeszélése. A magyar nép szellemi kultúrájának (ének, tánc, hiedelmek, népmesék, szokások) megbeszélése. <i>Egyéni munka:</i> A tanuló a könyvek, filmek, internet, képek, albumok, tárgyak segítségével dolgozza fel az anyagi és a szellemi kultúra értékeit. A munkafüzet feladatainak megoldása.
28.	A Magyarországon élő nemzeti kisebbségek Nemzetség, nemzetiség sváb, szász, cipszer, oláh, tót, rác, bunyevác, roma, lovári, beás, oláh, etnikum	<i>Csoportos munka:</i> Ismertesse a tanár a magyarországi nemzetiségeket. <i>Egyéni munka:</i> Dolgozza fel	<i>Történelmi kompetencia:</i> A nemzetiségek története, helye, szerepe. <i>Földrajzi</i>	Tankönyv, munkafüzet, a nagy tájegységeket feldolgozó könyv- és filmsorozatok. <i>Hazajáró</i> és <i>Hagyaték</i> tévésorozatok.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Történeti, földrajzi áttekintés. <i>Csoportmunka:</i> <i>I. csoport:</i> Svábok és szlovákok története.

		minden tanuló a rá eső részt, ami egy-egy nemzetiség történetét, dalait, szokásait, táncait foglalja magába.	<i>kompetencia:</i> A Kárpát-medence népeinek földrajzi helye, életkörülményeik, természeti környezetük.		<i>II. csoport:</i> Szerbek és horvátok története. <i>III. csoport:</i> Bunyevácok és cigányok története. A munkafüzet feladatainak megoldása.
29.	A szülőföld, a természeti környezet szerepe az ember életében Anyország, honvágy, a szülőföld és a lakóhely megtartó ereje, háztípusok, boronafal, fecskefark, sövényfal, sárfal, agyagfal.	<i>Frontális osztálymunka:</i> A szülőföld az ember életének meghatározó helyszíne. <i>Egyéni munka:</i> Egy tanuló dolgozza fel a síkvidéki, a másik a vízparti, harmadik a hegyvidéki emberek életét.	<i>Természetismereti kompetencia:</i> A természeti környezet és a honvágy összefüggése. <i>Honismereti kompetencia:</i> A nagy tájegységek építészte, népviselete, szokásai.	Tankönyv, munkafüzet, földrajzi és történelmi térképek, albumok. Életrajzok könyvben és filmekben, olyan jelentős emberekről, akik testben vagy lélekben, de visszatértek Magyarországra.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Történelmi, földrajzi áttekintés. <i>Csoportmunka:</i> <i>I. csoport:</i> A síkvidéki emberek élete, szokásai, vonzódásuk a tájhoz. <i>II. csoport:</i> A vízparti emberek élete, szokásai, vonzódásuk a tájhoz. <i>III. csoport:</i> A hegyvidéki emberek élete, szokásai, vonzódásuk a tájhoz. A munkafüzet feladatainak megoldása.
30.	Lakóhelyem népi kultúrája Kántortanító, jegyző, pellengér, evangélikus, katolikus, református, görög katolikus,	Tanári magyarázat a népi kultúra fogalmáról. A régi falusi iskola és a mai iskola összehasonlítása. A templom a népi	<i>Néprajzi kompetencia:</i> Kodály Zoltán szerepe a magyar népzene, népi kultúra gyűjtésében, közkinccsé tételében.	Tankönyv, munkafüzet, képes albumok, térképek, <i>Hazajáró, Főtéj, Gasztroangyal</i> tévésorozatok. Népzenei CD-k, térképek, helyi	<i>Frontális osztálymunka:</i> A lakóhely földrajzának, kultúrájának, hagyományainak beillesztése a nagyobb tájegységbe, a Kárpát-medencébe. <i>Egyéni munka:</i> A lakóhely hagyományainak, művészeti

	zsinagóga, csángó, himnusz, kiprédikálás.	kultúra része.	<i>Erkölcstan kompetencia:</i> A vallások és a népi kultúra összefüggései.	kiadványok.	életének, híres embereinek, építményeinek kutatása, gyűjtése, regisztrálása.
31.	Skanzenek, tájházak és nemzeti parkok Magyarországon Skanzen, falumúzeum, múzeumpince, múzeumfalu, uradalom, tájvédelmi körzet, történelmi emlékhely, nemzeti park, tornácos ház, vadspark, karsztvidék, arborétum, kástu, szárítógép, pumi, puli, mudí, kuvasz, komondor	<i>Frontális osztálymunka:</i> Skanzen, tájház. Történelmi és földrajzi rendszerzés tanári irányítással. <i>Csoportos feldolgozás:</i> A nagy tájegységek építészeti hagyományai. (Szentendre, Sóstó, Hollókő, Karcag, Hortobágy, Ópusztaszer, Hajós, Villány, Szombathely, Szántópuszta, Zalaegerszeg, Salföld, Tákos, Szatmárcseke, Csaroda)	<i>Hon- és népismeret:</i> A hagyományos népi építészet eszközeinek, anyagnak felkutatása. <i>Eszztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség</i> Egy-egy tájegység építészete, művészete Magyarországon.	Tankönyv, munkafüzet, képes albumok, filmek, skanzenek, tájházak kiadványai, prospektusai, rádió- és tévéműsorok (<i>Főtér, Hagyaték, Hazajáró, Virágzó Magyarország</i>), jeles napok, ünnepek rendezvényei.	<i>Frontális osztálymunka:</i> Történelmi, földrajzi áttekintés. <i>Csoportfoglalkozás:</i> <i>I. csoport:</i> A Dunántúl skanzenjei és tájházai. <i>II. csoport:</i> Az Alföld skanzenjei és tájházai. <i>III. csoport:</i> A Felföld és a Tiszántúl skanzenjei és tájházai.

